

Ocenjujemo >

Magija šesturne intenzivnosti prisotnosti

Po drugi izvedbi performansa Leje Jurišić in Marka Mandića

8. februar 2018 ob 15.57 • Ljubljana - MMC RTV SLO

Nika Arhar

Šesturni performans *Skupaj sta* Leja Jurišić in Marko Mandić ustvarjala v sodelovanju z režiserjem Boja...

Da bosta vzdržala vseh šest ur, sploh ni bilo dileme, čeprav sta se že na samem začetku izčrpavala do skrajnosti. Njuna odločitev je žarela iz vsake pore. Enako vztrajen je bil tudi užitek prisostvovanja in gledanja.

Performans *Skupaj* plesalke in koreografinje Leje Jurišić ter igralca Marka Mandića si zastavi izhodiščno vprašanje, "kaj pomeni biti skupaj in kako biti skupaj", a je mimo vsakršnega idejnega predelovanja in konceptualnega pristopa predvsem praktična "vaja" v prisotnosti, odzivnosti, vzdržnosti in odločenosti; performersko in človeško dejanje *par excellence*.

Časovna dimenzija performansa je pri tem bistvena. Trajanje olupi plast načrtovanja in pričakovanj ter ju postavi v točko sedanosti, brez zunanje opore in zasilnih izhodov, v aktualni trenutek prisotnosti in impulza ter odločitve za dejanje. V ustvarjalnem procesu razvita pravila, strategije in morebitne forme tako v vsaki izvedbi dobijo novo, nepredvidljivo obliko, kajti njune akcije, odločitve in odzivi izhajajo iz neponovljivega spleta situacije in osebnih vzgibov. Da se takšnega podviga lotita izjemni celostni performerski osebnosti, je nujno, a kljub temu dogodek zaznamuje absolutna "nevednost"; vedno znova si na začetku, na kar nas opomni tudi prva pesem performansa, *Absolute Beginners* Davida Bowieja. Pesmi se sicer vrstijo glede na opcijo "shuffle", torej po naključnem vrstnem redu, a igriva plat naključja poskrbi za takojšnjo novo opombo glede samega dogodka – *Je t'aime ... moi non plus* Jane Birkin in Sergeja Gainsbourga. Performans, kot je *Skupaj*, je dogodek in izkustvo najvišje ljubezni, ljubezni v planu nepreklicne bližine, delitve, odprtosti, ranljivosti in zaupanja.

Takšno izkušnjo vzpostavita skozi več ravni performansa. Očitna je avtonomnost njenega in njegovega sveta, a zato nič manjša intenzivnost njunega skupnega prostora, prostora srečevanj, izkušanja in vsega, kar nastane v vznikajočih se presečiščih, pa tudi skupnega prostora vseh prisotnih, ki obkrožajo dvignjeno odrsko prizorišče na sredini.

Morda je začetna ura in pol še najbolj pomenljiva z vidika vzpostavljanja in sooblikovanja tega skupnega. Zgolj telesi na praznem odru, ki že ob vstopanju gledalcev v dvorano plešeta, se treseta, topotata v fizičnem izčrpanju, še preden jima pojavitev glasbe da znak za začetek. Njun material je izrazito fizičen, ni nujno vezan na posamezen komad – glasbeni izbor sta avtorja opravila v povezavi s posameznimi leti njunega življenja – a glasba med drugim določa značilnosti gibanja, sovpliva na njegovo napetost in usmerjenost. Je bivanje dveh teles, samostojnih, vstopajočih v odnos, je skupen ples, poln humornih trenutkov, ki mestoma dobi obrise miline, mestoma bolečine in brutalnosti. Skozi vznikajoče raznolike oblike neverbalne komunikacije se približujeta drug drugemu in oddaljujeta, se podpirata in ovirata, si namenjata pomenljive poglede, prehajata različna razmerja moči in sodelovanj. Ne da bi namerno gradila kakršno koli sporočilnost ali vzpostavljala pomene, delita z občinstvom čisto kakovost pojavnosti, ki sproža številne asociacije, pomenske in kontekstualne drobce, a z neverjetnim magnetizmom dejanskosti tudi brez nuje po kakor koli sklenjenem branju.

V *skupno* se vključujeta tako prisotnost kot utrujenost od stalne prisotnosti; ne le fizična utrujenost, ki po približno uri in pol končno privede do prve umiritve prej intenzivno gibanih teles, ne le utrujenost *skupnega* v odmiku v svoj svet, temveč izčrpanost samega trenutka, ki se kaže kot nemožnost zavestne prisotnosti. V takih trenutkih se pogosteje naslonita na glasbo, predvsem Leja Jurišić, kot se zdi, "uide" bremenu prisotnosti, k razplesavanju na glasbeno podlago, Mandić pa, deloma bolj odvezano od situacije, k ponavljajočemu se vzorcu gibalnega dejanja, ki ga razpotegne v daljšem trajanju. A jasnih ločnic niti ni mogoče (niti pomembno) postavljati. Presunljiva pa je njuna intenzivnost prisotnosti in doživljanja, ki se mestoma utelesi tudi v zelo razločnih konkretnostih (v nekaj trenutkih njo privede do joka). Trajanje performansa jima omogoči, da si za to intenzivnost vzameta čas in da čas namenita tudi izpeljavi posameznih odločitev, ki to zahtevajo, obenem pa "naključnost" doživljanja celotno strukturo zaznamuje tudi z nenehnim vračanjem k nekaterim izhodiščem, razmerjem in ravnem njunega odnosa.

Od samih teles v razvoju performansa postopno vključita tudi vedno več rekvizitov; z natančnim izkoristkom vsega, kar tam že je, najprej z oblačili, nato s plastenkami vode, ki služi za hidracijo, do rabe in izrabe stvari, pospravljenih za odrskim robom in na voljo za morebitno uporabo, vse do končne, s paradižnikovim in pesinim sokom ter drugo hrano razkošno popackane odrske slike. A čeprav gre za nekatere ikonične rekvizite performansa (glina, paradižnik, nož, lestev, plastenka kot falus ipd.), se zdi njihova raba bolj kot konkreten komentar čisto osebna igra s širokim referenčnim poljem materialov in vizualnih podob umetnosti (tudi samonanašalno – na primer Lejin nož in Markova "ejakulacija"), pa tudi čisto konkretna možnost nenehne dejavnosti. Ne nazadnje gre predvsem za osebno investicijo, tako v toku celovite (telesne, čustvene, miselne) zavesti kot v odločitvah in načinu umeščanja v stvarnost.

Podobno se v to skupino vpisuje tudi beseda. Živo in sproti nastajajoče besedilo Semire Osmanagić, projicirano nad odrom, se kot samostojna, mestoma konkretna, mestoma poetična plast navezuje na situacijo (dogajanje, atmosfero) ali od nje odmika, v povsem avtonomnem dialogu z njo poskrbi za kakšno domiselno duhovitost ali načne povsem subjektivno misel, včasih pa na višino besed tudi pozabimo pogledati, ker nas posrka energija performerjev.

Ostaja tako vprašanje, kaj je tisto neopredeljivo, kar drži gledalčevo pozornost prikovano na odrsko dogajanje. Njuna energija, intenzivnost, avtentičnost? Vztrajnost, odločenost, humor, milina in bolečina ter druge razsežnosti človeškega sveta, ki se manifestirajo v *Skupaj*? Norost njune pripravljenosti in jasnosti v popolnosti predati se in vstopiti v ta skupni prostor? Verjetno je odgovor ena od skrivnosti umetnosti (in življenja), vsekakor pa ni dvoma, da sta Leja Jurišić in Marko Mandić s svojim *Skupaj* zavzela jasno pozicijo in z močno ter neprecenljivo gesto nagovorila *prisotnost* opazovalcev. Za več kot *le šest ur*. Zato lahko brez dvoma zapišemo, da je njun performans eden najpomembnejših domačih uprizoritvenih dogodkov tega časa.